

Filozofia Tadeusza Kotarbińskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Tadeusz Kotarbiński, *Zasady etyki niezależnej*, „Studia filozoficzne”, nr 1 (4), s. 6.
- Źródło: Tadeusz Kotarbiński, *O postawie reistycznej, czyli konkretystycznej*, „Myśl Współczesna” 1949, nr 10, s. 5–11.

Filozofia Tadeusza Kotarbińskiego

Historycy filozofii polskiej raczej zgodnie uważają, że jej dwoma najwybitniejszymi osiągnięciami były polska filozofia narodowa i szkoła lwowsko-warszawska. Pierwsza z nich walczyła o przetrwanie naszej świadomości narodowej przez 123 lata zaborów. Druga, zainicjowana na początku XX wieku i zrzeszająca wielu wybitnych myślicieli, do dziś ukazuje, jakie szczyty potrafiła osiągać polska myśl filozoficzna. Miejsce szczególne zajmuje tu postać Tadeusza Kotarbińskiego, któremu zawdzięczamy teorię społecznego opiekuna, etyki niezależnej, prakseologii, a także – ideę filozofii reistycznej.

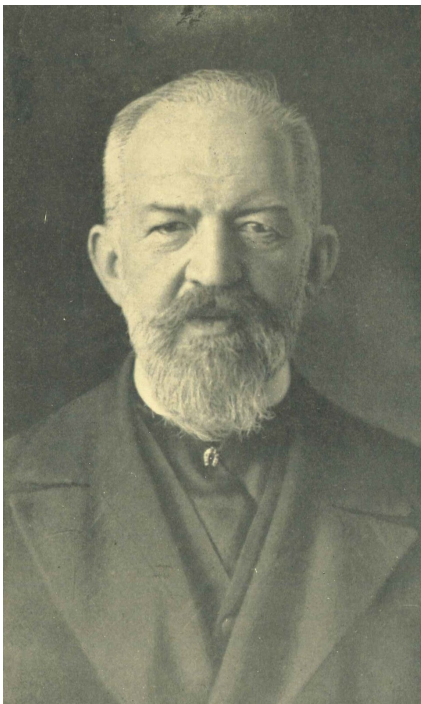
Twoje cele

- Dowiesz się, czym była szkoła lwowsko-warszawska.
- Określisz, czym są etyka niezależna i prakseologia.
- Zapoznasz się z teorią opiekuna społecznego.
- Zdefiniujesz postawę reistyczną.
- Przeanalizujesz schemat działania sprawnego.

Przeczytaj

Przypomnij sobie, czym była szkoła lwowsko-warszawska. Zastanów się, którzy jej przedstawiciele są ci znani. Oceń, jaki wpływ na jej powstanie miał Kazimierz Twardowski.

Kotarbiński a szkoła lwowsko-warszawska

Kazimierz Twardowski (1866–1938). Ojciec szkoły lwowsko-warszawskiej, do której w szczytowym momencie przynależało ponad osiemdziesięciu naukowców. Pochodził z polskiej rodziny zamieszkanej we Wiedniu, gdzie studiował filozofię, filologię klasyczną, matematykę i fizykę. Napisał doktorat pod okiem Franza Brentano, noszący tytuł *Idee und Perception*. Habilitował się na podstawie pracy *O treści i przedmiocie przedstawień*, zaś na Uniwersytecie Lwowskim objął katedrę profesorską. Wykształcił niespełna czterdziestu profesorów różnych specjalizacji, głównie z zakresu filozofii, lecz także psychologów, filologów klasycznych, krytyków literackich i historyków literatury.

Źródło: domena publiczna.

W roku 1895 Kazimierz Twardowski opuścił uniwersytet we Wiedniu i jako znany uczeń Brentana przybył do Lwowa. Był już uznanym i rozpoznawanym filozofem, przez co na lwowskim uniwersytecie, gdzie objął profesurę, poczęło się skupiać wokół niego liczne grono uczniów i zwolenników. Filozofię traktował jako zespół nauk szczegółowych, takich jak etyka, estetyka, logika, epistemologia i metafizyka. Równocześnie podnosił postulat uprawiania filozofii w sposób racjonalny, jak najbardziej ścisły i precyzyjny, bez popadania w spekulatywizm, konflikty światopoglądowe oraz pojęcia i twierdzenia nieostre i niejasne. Jego podejście było więc na wskroś postpozytywistyczne. Zaowocowało przy tym pełną realizacją celu, jaki Twardowski przedsięwziął: stworzeniem silnego ośrodka filozoficznego, w którym dobrze wyedukowani badacze rozwijają poszczególne dyscypliny filozoficzne w ramach wspólnego projektu, którego ogólne zasady wyznaczył inicjator. Ruch ten nazwano „szkołą lwowską”, jednak gdy po II wojnie światowej Polska utraciła Lwów, a wielu jej przedstawicieli podjęło pracę na Uniwersytecie Warszawskim, poczęto mówić o tzw. „szkole lwowsko-warszawskiej”.

Należeli do niej tak wybitni filozofowie polscy, jak Jan Łukasiewicz, Stanisław Leśniewski, Kazimierz Ajdukiewicz, Tadeusz Czeżowski, czy właśnie Tadeusz Kotarbiński.

Główne twierdzenia filozoficzne Kotarbińskiego

Kotarbiński w pełni podzielał filozoficzne postulaty Twardowskiego. Wykazywał wszechstronne zainteresowania filozoficzne, jednak jego działalność organizacyjna, uniwersytecka i okołonaukowa sprawiała, że nie mógł rozwijać wszystkich swych zainteresowań *stricte* filozoficznych. Do jego najwybitniejszych osiągnięć należą: stworzenie etyki niezależnej, propagowanie postawy **opiekuna społecznego**, rozwinięcie zasad **prakseologii** oraz określenie postawy reistycznej (konkretystycznej).

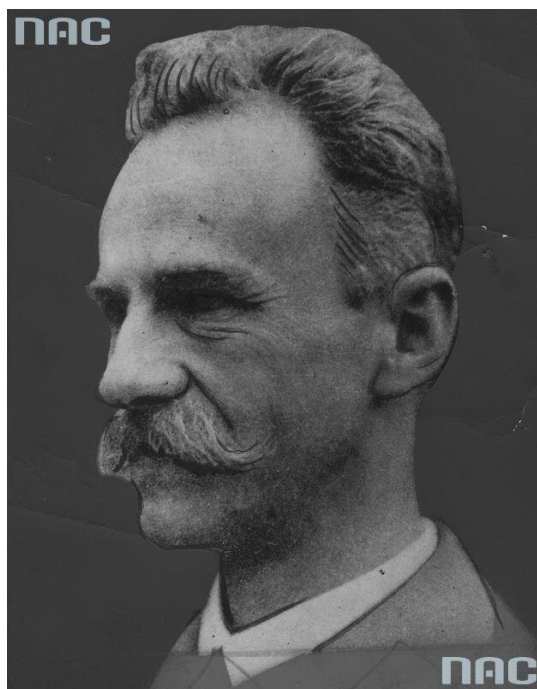
U zarania etyki niezależnej leżało przekonanie, że uzależnienie etyki od religii zawsze powodowało, że tracąc wiarę, człowiek stawał się moralnie zepsuty. Jeśli bowiem Boga nie ma, to wszystko wolno i nie obowiązują żadne zasady moralne.

Kotarbiński odżegnywał się więc od określeń „dobro” i „zło”, czy „cnota” i „grzech”.

Chodziło mu jednak nie tylko

o uniezależnienie etyki od religii, lecz ogólnie od wszelkich możliwych ideologii i światopoglądów. Zgodnie z wytycznymi

Twardowskiego filozofia (a zatem także etyka) musi być racjonalistyczna i zakorzeniona w empiryzmie. Kotarbiński przypisał więc etyce dwa znaczenia: szersze, w którym jest ona zwykłą mądrością życiową, a także węższe, w którym staje się empiryczną nauką dotyczącą zachowań „czcigodnych” i „hańbiących”. W myśl jego definicji czcigodnie postępuje ten, kto swoim świadomym działaniem realizuje postawę życzliwego opiekuna. Życzliwym, czy też społecznym opiekunem jest zaś osoba, co do której wiemy, że pomoże nam w trudnej sytuacji lub ostrzeże nas o możliwych i niepożądanych skutkach naszych działań. Opiekun społeczny jest u Kotarbińskiego ideą, którą winien realizować każdy człowiek, a która zasadza się na: bezinteresowności, czystych motywach, chęci wpierania bliskich, a nawet obcych, wzajemnym szacunku międzyludzkim. Jak mawiał filozof: „do etyki miłości bliźniego religia nie jest potrzebna.”

Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-II-292

Tadeusz Kotarbiński (1886–1981). Polski filozof, etyk i logik, także społecznik i organizator, wielokrotnie odznaczany za swą działalność naukową i organizatorską. Pierwszy rektor Uniwersytetu Łódzkiego, wieloletni prezes Polskiej Akademii Nauk, członek i członek honorowy wielu Towarzystw Naukowych. Twórca etyki niezależnej (*Drogowskazy etyki niezależnej*, *Zasady etyki niezależnej*) i zasad prakseologii (*Traktat o dobrej robocie*, *Abecadło praktyczności*).

August Renoir, *Lekcja pisania*, ok. 1905 r.

Skrajny przykład realizacji czynu w ujęciu Kotarbińskiego: opiekunka. Piastunka opiekuje się dzieckiem, realizując wszystkie składowe czynu: sprawstwa, świadomości, celowości, zamysłu, narzędzi, tworzywa i wytworu. Gdy jednak dziecko śpi, jej celem jest podtrzymanie tego stanu rzeczy. Przykład ten egzemplifikuje sytuację, gdy czynem nazywamy także zaniechanie działania.

Źródło: domena publiczna.

Wymiar praktyczności i nakierowanie na działania konkretne znajduje swój wyraz także w prakseologii Kotarbińskiego. Prakseologia dotyczyła zagadnień sprawnego i skutecznego działania, analizowała czyn i jego składniki. Zdaniem filozofa działanie jest czynnością celową i świadomą, nakierowaną na realizację pewnego zamysłu wnoszącego zamierzone zmiany w rzeczywistości, albo też (w niektórych przypadkach) działanie polega na zaniechaniu, a więc niepodejmowaniu żadnej czynności, gdy nanoszenie zmian na rzeczywistość jest niewskazane, a nawet szkodliwe.

Czyn i jego składniki według analiz Kotarbińskiego. **Czynem** nazywamy działanie **świadome** i **celowe**. Jego składnikami są: **sprawca**, który realizując swój **zamyśl** przy użyciu konkretnej **metody**, a czasem także **narzędzi**, oddziałuje na **tworzywo**, zmieniając je tym samym w **wytwór**. Czyn ponadto zawsze ma miejsce w pewnym miejscu, czyli **otoczeniu**.

Źródło: domena publiczna.

Reizm, czyli postawa konkretystyczna

Reizm Kotarbińskiego nawiązuje do sporu między uniwersalizmem a nominalizmem i w pełni solidaryzuje się z tą drugą postawą. Oznacza to, że dla filozofa nie istnieją żadne byty ogólne (uniwersalia), lecz jedynie rzeczy i przedmioty jednostkowe, doświadczalne empirycznie. Istnieje zatem konkretny człowiek, nie istnieje zaś żadna „ludzkość”, rozumiana jako agregat pojedynczych ludzi. „Ludzkość” jest tylko pojęciem, dzięki któremu określamy łącznie wszystkich pojedynczych ludzi, ale sama żadnego konkretnego przedmiotu nie stanowi. Aby dookreślić to rozróżnienie, wprowadza filozof trzy klasy „imion”, a więc rzeczowników, przymiotników, określeń, jakie nadajemy przedmiotom. Pierwsze, to imiona jednostkowe, dotyczące konkretnych osób, miejsc itp., jak „Platon” czy „Rzym”. Dotyczą zawsze jednego bytu i dzięki tym imionom z góry wiadomo, którego. Drugi rodzaj to nazwy ogólne, jak „człowiek” czy „miasto”. Służą grupowaniu konkretnych przedmiotów, które przejawiają te same cechy. Trzeci rodzaj, to „imiona puste”, a więc bezprzedmiotowe (odwołujące się do bytów, które nie istniały, nie istnieją i w rzeczywistości nie zaistnieją nigdy), jak „chimera” czy „syrena”. Z tej perspektywy możemy więc mówić o reizmie ontologicznym (a więc badaniu jedynie konkretnych, istniejących rzeczy), jak i o reizmie semantycznym (odwołującym się jedynie do precyzyjnych pojęć, konkretnych nazw realnie istniejących rzeczy). Są to w zasadzie dwa ujęcia tego samego zagadnienia.

Kotarbiński – zgodnie z wymaganiami szkoły, którą reprezentował – dążył do uprawiania filozofii jako wiedzy ścisłej i operującej konkretnymi, ostrymi pojęciami. Stąd potrzeba teoretycznego i metateoretycznego uporządkowania zaplecza terminologicznego i wytyczenia precyzyjnego sposobu myślenia i analizy. Podział Kotarbińskiego jest więc konieczny – wykreśla ze sfery filozoficznych rozważań wszystkie byty, które nie istnieją w czasie i przestrzeni, a więc te, o których nie ma sensu mówić, bo nic konkretnego i zrozumiałego nie da się o nich orzec. Oczywiście reizm pozwala używać przenośni, na przykład wtedy, gdy obrazują one rzeczywiste zjawiska. Dopuszcza także używanie pojęć niekonkretnych, takich jak „przedmiot”, „istność”, „fenomen” czy „indywiduum”, ale tylko jako synonimów konkretnych rzeczy. W zależności od filozoficznej płaszczyzny namysłu rozróżnia się reizm ontologiczny oraz reizm metodologiczny, zwany także reizmem semantycznym.

Podejście, jakie zarysowano powyżej, ma więc uczyć poprawności i ostrości myślenia. Ważne jest zatem, aby wszystkie nauki ściśle przestrzegały tych wytycznych i napisały swe własne słowniki na nowo, przestrzegając przyjętych zasad. Dopiero wtedy wiedza ludzka zostanie uporządkowana i skonkretyzowana, będzie odpowiadała rzeczywistości, a każda nauka stanie się komplementarną częścią szeroko rozumianej wiedzy ludzkiej, spełniającej zasady prawdziwości i rzetelności naukowej.

Słownik

opiekun spolegliwy

ideał moralnego postępowania, zaproponowany przez Tadeusza Kotarbińskiego; relacje międzyludzkie muszą przyjmować charakter wzajemnego opiekuństwa, które ma się cechować spolegliwością; opiekun jest osobą dbającą o innych, a przymiotnik spolegliwy oznacza, że na kimś takim można polegać i mu ufać; opiekun jest osobą wrażliwą na potrzeby innych, godną zaufania, chętną do pomocy w potrzebie i troszczącą się o działania zarówno swoje, jak i innych ludzi; na zarzut niemożliwości wprowadzenia takiego ideału w życie Kotarbiński odpowiada: w pierwszej kolejności zobowiązani jesteśmy do pomocy najbliższym, a dopiero później osobom obcym i dalekim; w konflikcie pomiędzy osobami bliskimi a obcymi prymat wiedzie nie nasze pokrewieństwo czy osobiste zobowiązania, lecz idee sprawiedliwości, pokoju i dobra ogółu; jest to teoria realizująca założenia prakseologii na płaszczyźnie etyki

prakseologia

(od gr. *πρᾶξις*, *praxis* – praktyka, działanie) teoria sprawnego i celowego działania ludzkiego; dąży do określenia ludzkich działań jako procesów złożonych, mających na celu realizację konkretnych założeń i wprowadzanie zmian w otaczającym nas świecie; zawiera motywy diagnozy (oceny stanu początkowego), prognozy (założenia konieczności zmian), planowania (przygotowania odpowiednich środków celem

wprowadzenia zmian), realizowania (momentu wykonywania przedsięwziętego planu) i weryfikowania (końcowej oceny stanu finalnego naszej działalności)

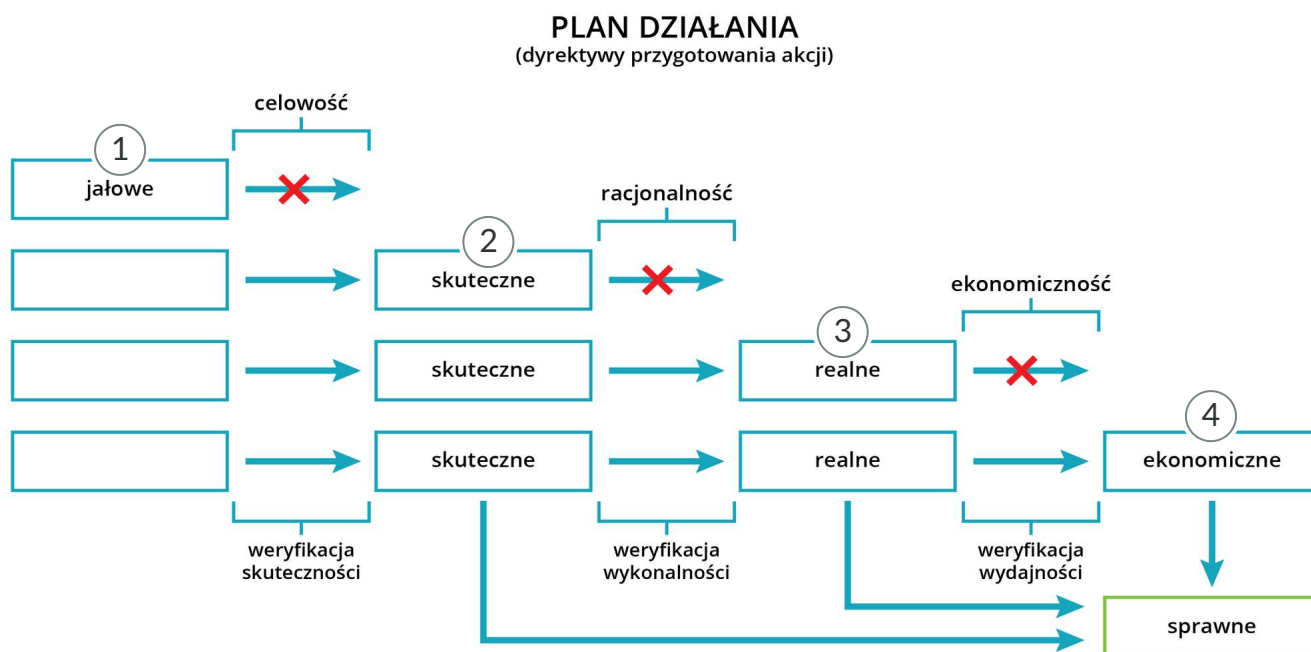
reizm

(od łac. *res* – rzecz) stanowi odmianę nominalizmu (poglądu filozoficznego odmawiającego realnego istnienia uniwersaliom, a więc pojęciom ogólnym), a wprowadzony został do filozofii przez polskiego filozofa Tadeusza Kotarbińskiego

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią poniższego schematu, który przedstawia plan przygotowania sprawnego działania zarysowany przez Kotarbińskiego. Oceń, czy dostrzegasz logiczność i spójność tego planu. Zastanów się nad własnymi przykładami konkretnych etapów, które wymienia polski filozof.

Schemat przygotowany na podstawie artykułu R. Dziewulskiego, *Sprawność*, 2009.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Jeszcze raz przeanalizuj przedstawiony schemat. Następnie odpowiedz na pytanie: jakie czynniki musi spełnić działanie, aby można było je określić mianem sprawnego?

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż zdania poprawnie opisujące Kotarbińskiego.

☐ Był uczniem Brentano.

☐ Był inicjatorem szkoły lwowsko-warszawskiej.

☐ W swym reizmie skłaniał się ku uniwersalizmowi.

☐ Był pierwszym rektorem Uniwersytetu Łódzkiego i wieloletnim prezesem Polskiej Akademii Nauk.

☐ Był twórcą reizmu.

☐ Rozwijał prakseologię.

Ćwiczenie 2

W poniższej tabeli znajdują się stwierdzenia dotyczące społecznego opiekuna. Oceń ich prawdziwość.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Spółgłówny opiekun jest wzorem moralnego postępowania w etyce Kotarbińskiego.	☐	☐
„Spółgłówny” oznacza osobę godną zaufania i taką, na którą możemy liczyć.	☐	☐
Teoria społecznego opiekuna jest zastosowaniem zasad prakseologii na płaszczyźnie etyki.	☐	☐
Powinniśmy w pierwszej kolejności pomagać osobom najbliższym, co nie oznacza, że wolno nam zapominać o osobach obcych i dalekich.	☐	☐
Spółgłówny opiekun w swych przekonaniach musi być reistą.	☐	☐

Ćwiczenie 3

Wskaż poprawną definicję prakseologii.

- ☐ Prakseologia jest teorią dotyczącą ludzkiego działania jako działania biernego lub aktywnego, rozróżniającą w nim poszczególne elementy, od namysłu do realizacji przedsięwziętego projektu, aż po ocenę efektu końcowego.
- ☐ Prakseologia jest doktryną filozoficzną dotyczącą ludzkiego działania jako działania biernego lub aktywnego, rozróżniającą w nim poszczególne elementy, rozumiane jako elementy świadome lub nieświadome czynu.
- ☐ Prakseologia jest doktryną filozoficzną ludzkiego działania jako działania świadomego i celowego, rozróżniającą w nim poszczególne elementy, od namysłu do realizacji przedsięwziętego projektu.
- ☐ Prakseologia jest teorią dotyczącą ludzkiego działania jako działania świadomego i celowego, rozróżniającą w nim poszczególne elementy, od namysłu do realizacji przedsięwziętego projektu, aż po ocenę efektu końcowego.

Koncepcje i systemy etyczne możemy dzielić na deontologiczne (za czyny moralnie dobre uważają te, które wynikają z dobrych intencji, niezależnie od ich skutku) i teleologiczne (oceniające skutki naszych działań, lecz nie to, co nami kierowało, gdy je podejmowaliśmy). Zapoznaj się z fragmentem artykułu Kotarbińskiego i oceń, do którego z tych dwóch rodzajów należy jego etyka niezależna.

((Tadeusz Kotarbiński

Zasady etyki niezależnej

Wartość moralna czynu, dodatnia lub ujemna, i miara tej wartości zależy oczywiście od tego, w jakiej mierze i do którego krańca amplitudy któregoś z wahań następujących motywacyjnie wyznaczonych – zbliża się ten czyn. Podaję antytezy motywów: 1) dobro – okrucieństwo, 2) uczciwość – nieuczciwość, 3) bohaterstwo – tchórzostwo, 4) dzielność – opieszałość, 5) opanowanie – uleganie pokusom.

Źródło: Tadeusz Kotarbiński, *Zasady etyki niezależnej*, „Studia filozoficzne”, nr 1 (4), s. 6.

Ćwiczenie 5

Ułóż poszczególne elementy działania sprawnego w taki sposób, w jaki uszeregował je Kotarbiński.

Rozważanie działań skutecznych.

Określenie działań wydajnych.

Wykreślenie działań jałowych.

Wskazanie działań realnych.

Ćwiczenie 6

Z treści lekcji znany ci jest podział czynu na jego składniki. Na podstawie tego podziału przeanalizuj własny przykład czynu.

Ćwiczenie 7

W treści lekcji pojawił się przykład opiekunki do dziecka, która wykonuje swoją pracę poprzez zaniechanie działania, gdy dziecko śpi. Określ poszczególne składowe jej czynu w takiej sytuacji.

Poniżej znajduje się fragment artykułu Kotarbińskiego *O postawie reistycznej, czyli konkretystycznej*. Zapoznaj się z tekstem i odpowiedz na pytanie, czym są onomatoidy.

((Tadeusz Kotarbiński

O postawie reistycznej, czyli konkretystycznej

Z kolei ciśnie się na usta pytanie, które to imiona uznać mamy za konkretne. Są to imiona trzech rodzajów. Pierwszy rodzaj stanowią nazwy jednostkowe osób lub rzeczy, (...) , a więc np. imiona własne, jak „Platon”, „Rzym” itp. Drugi rodzaj – to nazwy ogólne osób lub rzeczy (...) takie, jak „człowiek”, „miasto” itp. (...) Ważne jest natomiast omówienie trzeciego rodzaju nazw, mianowicie imion konkretnych pustych, czyli bezprzedmiotowych. (...) Nazwa pusta – to imię nie mogące być [w nauce] podmiotem zdania elementarnego, lecz definicyjnie sprowadzalne do takiego połączenia nazw oznaczających, iż inne nazwy, w ten sposób połączone, dają w całości złożoną nazwę oznaczającą. Niechaj przykład posłuży nam do zilustrowania tego opisu. Weźmy słowo „chimera”. Oto jest definicja wyczytana u poety starożytnego: z przodu lew, z tyłu wąż, a pośrodku koza. Nie ma oczywiście takiego tworu ani w przeszłości, ani w teraźniejszości, ani w przyszłości. Nazwa to zatem pusta. (...) Podobnego zabiegu nie potrafimy dokonać z imionami, które nie są pustymi nazwami konkretnymi, jakkolwiek też nie oznaczają osób ani rzeczy. Do takich należą np. „gładkość”, „zależność”, „ton”, „przesunięcie” i w ogóle tzw. imiona cech, stosunków, treści, zdarzeń itd. Te wszystkie rzeczowniki i przymiotniki, mające – jako takie – pozory imion konkretnych, jednak nie będące imionami konkretnymi, pozwalamy sobie nazwać nazwami pozornymi lub onomatoidami. W sumie więc świat imion dzieli się na imiona konkretne, czyli nazwy, oraz nazwy pozorne, czyli onomatoidy, a dyrektywa reizmu żąda eliminacji ze wszystkich wypowiedzi

ostatecznych wszelkich onomatoidów i pozostawienia w nich jedynie imion konkretnych: jednostkowych, ogólnych i pustych.

Źródło: Tadeusz Kotarbiński, *O postawie reistycznej, czyli konkretystycznej*, „Myśl Współczesna” 1949, nr 10, s. 5–11.

- ☐ Onomatoidy to określenia cech, relacji, właściwości itp.
- ☐ Onomatoidy to nieuprawniona synteza imion jednostkowych i ogólnych.
- ☐ Onomatoidy to imiona puste, a więc trzeci spośród rodzajów imion.
- ☐ Onomatoidy to pozory imion konkretnych, a więc pojęcia nazbyt ogólne dla reisty.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Filozofia Tadeusza Kotarbińskiego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

13. Filozofia analityczna. Uczeń:

2) charakteryzuje Szkołę Lwowsko-Warszawską na przykładzie osiągnięć jednego z jej przedstawicieli (Kazimierz Twardowski, Tadeusz Kotarbiński, Kazimierz Ajdukiewicz, Tadeusz Czeżowski);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Dowiesz się, czym była szkoła lwowsko-warszawska.
- Określisz, czym są etyka niezależna i prakseologia.
- Zapoznasz się z teorią opiekuna poległego.
- Zdefiniujesz postawę reistyczną.
- Przeanalizujesz schemat działania sprawnego.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pojmuje rolę filozofii jako fundamentalnego składnika dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej;
- zna i charakteryzuje główne dyscypliny filozoficzne, opisuje ich problematykę i posługuje się odpowiednią terminologią;

- dostrzega w poglądach filozofów paradygmaty myślowe, które są obecne w kulturze na przestrzeni wieków;
- rozwija krytyczne myślenie i sprawności logiczne poprzez analizę wybranych pytań i argumentów filozoficznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- schemat interaktywny.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Filozofia Tadeusza Kotarbińskiego. Reizm”. Prosi uczestników zajęć o rozwiązanie ćwiczenia nr 1 z sekcji „Sprawdź się” na podstawie treści w zakładce „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Przedstawienie wyświetlonego na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika tematu lekcji i celów zajęć. Wspólne ustalenie kryteriów sukcesu.
2. **Raport z przygotowań.** Nauczyciel, za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, kto rozwiązał zadane ćwiczenie.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Nauczyciel prosi uczniów, aby zapisali w zeszycie minimum pięć pytań do tekstu w zakładce „Przeczytaj”. Uwaga: każde z pytań musi rozpoczynać się od słowa „dlaczego”. Następnie zadają swoje pytania dowolnie wybranej osobie z klasy i odpowiadają na nie. Nauczyciel może wybrać jedno z pytań do zadania domowego.
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Ilustracja interaktywna”, a następnie odczytuje polecenie: *Zapoznaj się z treścią poniższego schematu, który przedstawia plan przygotowania sprawnego działania zarysowany przez Kotarbińskiego. Oceń, czy dostrzegasz logiczność i spójność tego planu. Zastanów się nad własnymi przykładami konkretnych etapów, które wymienia polski filozof.* Uczniowie pracują w parach, analizując treść zadania, dyskutując i zapisując wnioski. Wybrane grupy omawiają swoje rozwiązanie i spostrzeżenia na forum klasy.
3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Nauczyciel wyświetla na tablicy ćwiczenie nr 2. Uczniowie w zespołach dwuosobowych wspólnie rozwiązują zadanie. Omówienie odpowiedzi na forum klasy.
4. Uczniowie w parach opracowują quiz sprawdzający wiedzę z całej lekcji. Po określonym czasie wymieniają się przygotowanymi pytaniami z inną parą uczniów. Następnie wspólnie komentują swoje odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. Wybrany uczeń odczytuje cele lekcji, a następnie wszyscy wspólnie omawiają: co udało się osiągnąć, do czego warto wrócić, czego nie udało się zrealizować i dlaczego.
2. Uczniowie, na podstawie wiedzy zdobytej przed lekcją oraz podczas lekcji, układają trzy zadania quizowe związane z tematem zajęć, które następnie dają do rozwiązania wybranej osobie z klasy. W ten sposób utrwalają zdobytą wiedzę i umiejętności.

Praca domowa:

1. Wybierz i opisz jeden przykład (z literatury, teatru, kina lub sztuk pięknych), który może być ilustracją do pojęcia *opiekun spolegliwy*.

Materiały pomocnicze:

- *Dydaktyka filozofii. Antropologia*, red. S. Janeczek, Lublin 2010.
- Tatarkiewicz W. *Historia filozofii*, t. 3, Warszawa 2005.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Ilustracja interaktywna” do podsumowania lekcji.

